

Michael Hellner
Associate Professor in EU Law
Phone: +371-703 9232 (office)
+46-8-511 765 21 (home)
+46-709-32 95 78 (mobile)
Fax: +371-703 9240 (office)
+46-8-514 504 29 (home)
E-mail: michael.hellner@rgsl.edu.lv

Vallentuna, 17 december 2001

Konkurrensverket
Malmskillnadsgatan 32
SE-103 85 Stockholm

Redovisning av forskningsprojektet "Främmande konkurrensrätt och internationell privaträtt"

Bakgrund

Projektet "Främmande konkurrensrätt och internationell privaträtt" erhöll under fyra år stöd från Konkurrensverket – 95/96, 96/97, 97/98 och 98/99 – vilket utbetalades till Juridiska institutionen vid Uppsala universitet. Huvudansvarig för projektet var professorn, sedermera överbibliotekarien, Ulf Göranson. Tanken var att projektet skulle mynna ut i en akademisk avhandling författad av doktoranden Michael Hellner (då Droege) och slutföras 1999. Under våren 2000 publicerades resultatet av projektet i form av boken "Internationell konkurrensrätt: Om främmande konkurrensrätts tillämplighet i svensk domstol", Iustus förlag, Uppsala, 379 s., som framgångsrikt försvarades vid offentlig disputation den 14 april 2000.

Syfte

Projektets syfte, såsom det ursprungligen formulerades i ansökan, var att "försöka utröna om svenska domstolar – även för det fall konkurrensrättsliga problem bör kvalificeras som offentligrättsliga – bör tillämpa utländsk konkurrensrätt över huvud taget, samt om så är fallet, utarbeta en lagvalsregel". Det ursprungliga praktiska syftet kunde bibehållas men vid sidan om det trädde ett annat inomvetenskapligt syfte fram. Det inomvetenskapliga syftet var att studera hur olika internationellt privaträttsliga metoder fungerar i frågan om tillämpningen av utländsk konkurrensrätt samt att försöka utvärdera lämpligheten av de olika metoderna. Av särskilt intresse har varit att studera den "klassiska" bilaterala metoden och att jämföra den med den s.k.

säranknytningsläran. Det inomvetenskapliga syftet att studera olika internationellt privaträttsliga metoder kom att stå i förgrunden och fick i mångt och mycket också styra avhandlingens disposition.

De dubbla syftena har dock gått att förena med varandra. Den omständigheten att avhandlingen koncentrerades till konkurrensrättsliga regler och inte till den vidare kategorin internationellt tvingande regler (vilket ur ett inomvetenskapligt metodologiskt perspektiv hade varit lika intressant) ledde med nödvändighet till att praktiska frågor kom att beaktas eftersom det inte går att bortse från de konkreta regler som skildras. Jag försökte också att presentera ett konkret svar på den praktiska fråga som inledningsvis ställdes. Att resultatet av undersökningen förhoppningsvis också har ett teoretiskt intresse får närmast betraktas som en bonus.

Metod

Den internationella privaträtten är liksom den materiella rätten en del av den nationella rätten. Rättskällevärdet är också densamma. Ändå är komparativa utflykter av särskilt värde inom just detta ämne. Skälen till detta är många. För det första har ämnet så att säga ett internationellt föremål, dvs. det tar sikte på förhållanden som har anknytning till flera länder, varvid det naturligtvis är av intresse att se om utgången hade blivit densamma om en viss fråga hade prövats i något annat av de berörda länderna. För det andra är det inhemska materialet ofta så magert att man ibland kan ifrågasätta om det överhuvudtaget lämpar sig för en vetenskaplig framställning.

En komparation bör ta sin utgångspunkt i de stora och/eller på området ledande rättsordningarna, där såväl doktrin som praxis är omfattande. Jag fastnade för att närmare belysa innehållet i tysk, schweizisk och amerikansk rätt. I den ursprungliga ansökan var planen att undersöka tysk, fransk och amerikansk rätt. Urvalet och avsteget från den ursprungliga planeringen motiverar jag på följande sätt: Tysk rätt valdes därför att det i Tyskland har utvecklats en mycket rikhaltig doktrin och praxis på området. Det kan med fog också hävdas att den för den internationella konkurrensrätten så relevanta s.k. säranknytningsläran har sitt ursprung i tysk doktrin. Studiet av fransk rätt övergavs till förmån för schweizisk rätt därför att den schweiziska kodifikationen om den internationella privaträtten som första och enda i världen uttryckligen har reglerat såväl den allmänna frågan om tillämpning av utländsk offentlig rätt som frågan om utländsk konkurrensrätt. Amerikansk rätt (USA) var av intresse bland annat därför att den är så olik den europeiska. Ibland kan själva olikheten göra en jämförelse mer intressant genom att den kan ge friska impulser. Vidare uppvisar säranknytningsläran likheter med amerikanska internationellt privaträttsliga teorier om "governmental interest analysis".

Den stora brist på material som finns beträffande tillämpningen av utländsk konkurrensrätt – mig veterligen inte ett enda av domstol avgjort rättsfall i hela världen – tvang mig till att undersöka hur näraliggande rättsområden behandlas. Jag undersökte inställningen till internationellt tvingande och till offentligrättsliga regler i allmänhet. Utifrån resultatet av den undersökningen analogiserade jag beträffande de konkurrensrättsliga reglerna, som är internationellt tvingande och ligger i gränslandet mellan offentlig rätt och privaträtt.

Resultat

De två frågorna som ursprungligen ställdes – den praktiska om utländsk konkurrensrätt kunde tillämpas och i så fall enligt vilken lagvalsregel samt den inomvetenskapliga om lämplig lagvalsmetod kunde båda tentativt besvaras. Jag skriver tentativt eftersom alla svar av rödvändighet måste vara tentativa i väntan på ett avgörande i domstol.

De konkurrensrättsliga regler, vilkas tillämpning kan aktualiseras i en konkurrensrättslig tvist mellan enskilda, är regler i någon form (det finns naturligtvis stor variation mellan världens konkurrensrättsordningar) om avtalsogiltighet eller skadestånd. Resultatet av undersökningen är att dylika regler, oavsett om de kvalificeras som offentligrättsliga eller privaträttsliga, bör kunna tillämpas. Rättsläget fram till ikraftträdandet i Sverige den 1 juli 1998 av 1980 års Romkonvention om tillämplig lag för avtalsförpliktelser torde ha varit att så endast kunde ske om dessa regler ingick i det s.k. skuldstatutet, dvs. den lag som i övrigt är tillämplig på den avtalsrättsliga eller skadeståndsrättsliga frågan.

Efter Romkonventionens ikraftträdande för svenskt vidkommande följer också av konventionens artikel 7.1 att utländska konkurrensrättsliga regler kan säranknytas, dvs. tillämpas efter sina egna tillämpningsanspråk, om de är förenliga med svenska konkurrensrättsliga värderingar. Här uppkommer vissa gränsdragningsproblem i frågan om vilka frågor som skall avgöras enligt det s.k. konkurrensstatutet, som utpekats genom en säranknytning enligt artikel 7.1 Romkonventionen, och vilka frågor som skall bedömas enligt det allmänna avtals- eller skadeståndstatutet. Grovt uttryckt kan man säga att regler som slår fast att ogiltighet är för handen eller att skadeståndsskyldighet föreligger skall säranknytas medan regler om *hur* ogiltigheten eller skadeståndsskyldigheten drabbar parterna får bedömas enligt det allmänna avtals- eller skadeståndstatutet.

Svaret på den inomvetenskapliga metodologiska frågan är detsamma som på den praktiska. Den säranknytning av konkurrensrättsliga regler som gällande rätt föreskriver är också det utifrån metodologiska utgångspunkter mest önskvärda tillvägagångssättet. De klassiska bilaterala lagvalsreglerna förmår endast undantagsvis utpeka den konkurrensrättsliga lagstiftning som också gör anspråk på tillämpning, vilket är av största intresse när det är fråga om internationellt tvingande regler såsom konkurrensrättsliga regler.

Michael Hellner